

SZENT MÁRTON DÍJ

Jankovics Marcell laudációja – elmondta Várszegi Asztrik főapát

Pannonhalma, 2015.11.13.

Ha Jankovics Marcell után kérdezzük, rövid összefoglalóként majdnem mindenütt ezt olvashatjuk: Jankovics Marcell (született: Budapest, 1941. október 21.) a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar rajzfilmrendező, grafikus, könyvillusztrátor, kultúrtörténész, író, politikus. Közben kétszer is (1998-tól 2000-ig, majd 2010. augusztus 1. és 2011. október 15. között) a Nemzeti Kulturális Alap Bizottságának elnöke volt. Felesége: Rubovszky Éva (házas. 1972.)

Hogy az emberhez közelebb jussunk, az évszámok, elismerések, munkaterületek mögé is kell néznünk.

Családja

Édesapja Jankovics Marcell (1906-1970), banktisztviselő, nagyapja id. Jankovics Marcell (1874–1949), író, politikus, ügyvéd volt. Édesapját 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták, és életfogytiglani kényszermunkára ítélték. 1956-ban szabadították és a forradalom leverése után felügyelettel szabadlábban maradhatott. Családját 1951-ben kitelepítették, 1953-ban térhettek vissza. A gyermek Marcell 1955-től a Pannonhalmi Bencés Gimnázium és Kollégiumba járt, itt is érettségizett.

A Lékiratok (I.-II.) önéletrírásában élete első 19 évéről ad számot. Felvázolja családjának történetét, visszamenvén időben az egykori horvát, székely, örmény, lengyel ősökig. Feltárul előttünk az a gazdag szellemi és kulturális örökség, amely Jankovics Marcell útravalójául szolgált a nem éppen vidám fiatal éveiben. Értékes családi öröksége, a gyermekkor szenvedése igazgyöngyként jelenik meg irodalmi formában. Ragyogó stílusban szépirodalmat alkotott, amely mélységesen megrázó, mert minden helyszíne és pillanata valódi.

Saját maga így összegez:

„A Lékiratokban, amire sok időt kellett fordítanom, mert számomra megrázó élmény volt újraélnem a saját életemből a legrosszabb időszakot, még vannak szépirodalmi erények.”

Élete

1959-1960-ban segéd munkásként dolgozott, majd 1960-tól a Pannónia Filmvállalathoz (ma Pannóniafilm) került fázisrajzolónak. Innen a segéd munkás biztos helyéről indul változatos, alkotásban gazdag művészi munkája, jut el élete csúcspontjaira, szenved el mellőzéseit, vállalja az újrakezdéseket. Küzdelemmel teli, de töretlen pályája. *„32 díjat nyertem, amiből egyet vehettem át személyesen.”* - nyilatkozta korábban. Örülök, hogy ezt a mai Szent Márton-díjat is személyesen veszi át.

Egy interjúban feltett kérdésre: Gazdag és szerteágazó a pályája, ugyanakkor elmélyült, tudományos, művészi és közéleti. Hogy fér meg egy személyiségben ennyi minden?

„Az időbe és mondjuk, a kedvembe hogyan fér bele, mert ezek összefüggenek. Én olyan dolgokba nem nyúlok, amelyek távol esnek a tevékenységeimtől. Olyan rajzfilmeket csináltam, amelyek a néphagyományokhoz kötődtek, a szimbolikus, hagyományos gondolkodásmód vezérli őket. Könyveket írtam főleg, és ha ki is lógott egy-egy ebből a sorból, akkor is volt valami, ami összekötötte a többivel. A Tragédia alkotása nyomán jöttem rá, hogy nekem fontos a küzdelem. Az életem tele van

küzdelemmel. A meséknek például a központi témája a küzdelem, a jó és a rossz közötti harc. Hogy az időmbe hogyan fér bele mindez? Minimalizáltam az egyéb elfoglaltságaimat, időm túlnyomó többsége alkotómunkával telik.”

Jankovics Marcell változatos munkaterületeit, alkotásainak sorát, életművének szerteágazó gazdagságát a laudáció műfajában nem lehet elmondani. Vagy több órára lenne szükség. Ezért érdemes magát a kitüntetettet faggatni és válaszait meghallgatni.

„Valaki – mérvadó személyiség – egyszer azt mondta rólam, hogy állandóan úton vagyok a népmesék és a csillagos ég között. Tanulmányaimban különböző témákat különbözőféleképpen járok körül, mégis mindig ugyanarra a végkövetkeztetésre jutok. Nevezetesen: újra és újra rádöbbenek, milyen óriási jelentősége volt elődeink életében a csillagos ég rendszeres megfigyelésének, a természeti és kozmikus Rend ösztöneinkbe vésett, majd tudatosított és vallásos élménnyé emelkedett tiszteletének.”

Egy 1995-ben írt tanulmányban így összegezi: *„Eddigi írásaim elméleti foglalatok annak felismerése, mennyire fontos minden élőlény számára – nem csak az emberé! –, hogy a világban rend legyen, s hogy ez a rend a teremtett világ minden szintjén hasonlóképpen nyilvánul meg, és hasonlóképpen visszhangzik ember és állat „lelkében”. A világ egységes és törvénye egy.”*

Jankovics Marcell munkái az embernek, a gyerekeknek, a felnőttben élő gyerekeknek szól. Ihlet, gyönyörködtet, tudatosít, motivál, nevel. Keresi és így keresteti az egységet, az egyet, a rendet. Alkotó tevékenységével nemcsak a Dunántúlt, de nem is csak Magyarországot, hanem az embert, az emberiséget éri el és tesz vele jót.

Számomra egyik legkedvesebb gondolata:

„Én a gyerekeket potenciális felnőtteknek tekintem, akiknek a felfogóképessége néha jobb, mint egy felnőtté, csak náluk a memória, a műveltség rekesze még üres. Ezért élet-halál kérdése, hogy milyen formanyelvet alkalmazunk.”

Szívből kívánom, hogy ezt a formanyelvet még sokáig művelje mindannyiunk örömére. Gratulálok a Szent Márton-díjhoz!